

CAPÍTOL 3. CARACTERÍSTIQUES DE L'ALUMNAT UNIVERSITARI. IMPLICACIONS PER A L'ACCIÓ TUTORIAL

La nova cultura de l'aprenentatge en una societat en canvi justifica, també en l'àmbit universitari, l'opció per a la formació global de l'alumnat. Aquesta opció no és fàcil de portar a la pràctica sense un coneixement suficient dels estudiants, que faciliti l'elaboració d'una proposta de formació adient i que ajudi a decidir els recursos i els mitjans tècnics, personals i materials per portar-la a terme.

FINALITATS DE LA FORMACIÓ UNIVERSITÀRIA I INTERVENCIÓ EDUCATIVA DEL PROFESSORAT

La temàtica d'aquest apartat s'inicia plantejant la relació entre les exigències socials i culturals actuals i la necessitat de [formació](#) global de l'alumnat universitari i establint les implicacions en la caracterització de la formació inicial en aquest període.

La formació de l'alumnat està dirigida per millorar totes les dimensions de la persona. En aquest sentit, malgrat les dificultats existents, cal que els docents i els tutors tinguin informació de les capacitats amb què l'alumnat arriba a la universitat i de les possibilitats d'incidir en el seu progrés per mitjà de la influència educativa.

La formació universitària com a preparació per a la nova societat de l'aprenentatge

L'opció per a una formació global es fonamenta en la necessitat de preparar l'alumnat per formar part d'una nova cultura de l'[aprenentatge](#)¹ que el predisposa cap a la formació permanent, i que evoluciona ràpidament a mesura que ho fa la societat.

Les maneres d'afrontar la tasca, la motivació, la confiança en les pròpies possibilitats, l'autoconcepte i l'autoestima caracteritzen, entre altres aspectes, el procés d'aprenentatge de cadascun dels alumnes universitaris. Però també el caracteritzen el fet que estigui més o menys preparat per afrontar críticament els conflictes, per plantejar-se problemes nous i per actuar de manera reflexiva en contextos socials i culturals que es modifiquen ràpidament.

Aquesta tendència de la [formació universitària](#) es reflecteix, també, en els suggeriments que arriben des de l'empresa, formulats a través del Club de Gestió de la Qualitat de la Universitat, que es fan ressò dels que es formulen des de la mateixa universitat (M. Martínez, 1999).

La formació universitària com a formació professionalitzadora

---

1. Podeu ampliar la informació sobre les teories de l'aprenentatge en el capítol d'E. Martí i J. Onrubia, «Teorías del aprendizaje escolar», a: C. Coll (coord.), *Psicología de la instrucción* (4). Barcelona: Eduoc, 1997.

La formació universitària s'entén, des de la perspectiva que s'acaba de dibuixar, com una etapa més de totes les que ajudaran els joves a ser competents permanentment, laboralment i culturalment. Però, al mateix temps, és un període de transició que ha de facilitar la integració laboral de l'alumnat i que pren, en aquest sentit, un caràcter professionalitzador. L'alumnat universitari ha de poder assajar i practicar de forma real, i alhora tutoritzada, les capacitats i competències necessàries per integrar-se professionalment a la societat.

Una [formació inicial d'aquestes característiques](#) prepara els joves per esdevenir competents en l'àmbit professional escollit; per identificar-se amb un grup laboral determinat; per conèixer les limitacions de tot comportament expert, i per vincular-se progressivament a un context sociocultural específic, partint d'uns valors determinats.

El canvi d'orientació de la formació universitària inclou, com a continguts d'aquesta formació, els coneixements necessaris per poder valorar i practicar la formació permanent, la relació entre la teoria i la pràctica i entre la reflexió i l'acció.

Limitacions de la influència universitària en la formació global dels alumnes

Si tenim en compte les condicions actuals en què es desenvolupa la formació de l'alumnat, ens adonarem que la necessitat d'incidir en la seva formació global no sempre coincideix amb les possibilitats que el professorat té d'aconseguir-ho.

Els **nous valors de la societat actual** i la tendència que mostra la **incorporació dels joves al món laboral** són dues limitacions importants de l'abast de la formació professionalitzadora. Cal esmentar també altres aspectes, com ara els anys de la formació, la qualitat de relació professor-alumnat, el grau de generalització i sistematització del treball en equip del professorat universitari, entre altres.

Canvis en les tendències de la societat actual

L'anàlisi dels valors i de les característiques de la societat actual² ens pot ajudar a identificar alguns dels que limiten la tasca de formació professionalitzadora.

Entre les tendències assenyalades cal subratllar-ne algunes, com ara: la creixent desconfiança en les institucions, el valor a la llibertat per damunt de la solidaritat, el refugi dels joves en el món privat i familiar. Aquestes tendències poden limitar l'interès dels alumnes universitaris per dominar un determinat àmbit del coneixement a fons, per contribuir a desenvolupar una societat més solidària, més justa i equilibradora de les desigualtats. Per contra, aquests valors socials poden limitar les aspiracions dels alumnes –en el pitjor dels casos– al domini de les tècniques específiques d'un determinat àmbit professional i respondre, durant el

---

2. La reflexió sobre la incidència de les característiques de la societat en el comportament de les noves generacions la podeu trobar aplicada a l'adolescència a I. de Gispert, *La reorganització de la vida social en la adolescència*, 1997. A E. Martí, J. Onrubia, A. Fierro, M. García-Milà i I. de Gispert, *Psicología del desarrollo: el mundo del adolescente*, Barcelona: ICE-Horsori, pàg. 97-117.

seu pas per la universitat –principalment– a les exigències acadèmiques sense cap transcendència per a la millora de la societat.

Canvis en la implicació del joves en el món laboral

No podem negar que avui dia un bon nombre de joves universitaris treballen en ocupacions temporals allunyades de les seves aspiracions professionals a llarg o mig termini, per fer front a les despeses personals.

La tardana incorporació dels joves al mercat laboral produeix que la formació inicial es perllongui per la dificultat de trobar feina, o de trobar-ne una que respongui a les expectatives pròpies de la preparació. En aquest cas, els estudis de llicenciatura i, en particular, els ensenyaments de primer cicle esdevenen un pont per a l'ingrés en altres estudis de naturalesa diversa. La conseqüència és que els primers estudis perden el seu sentit professionalitzador i el canvien pel de «requisit necessari» per continuar els estudis i per a la competència individual.

Un fet d'aquestes característiques pot limitar l'interès, la motivació i la dedicació d'alguns alumnes per aprendre determinats continguts i per desenvolupar algunes de les capacitats bàsiques i necessàries per a l'exercici de la professió, ja que només serveixen per continuar la formació.

Algunes actuacions per afavorir la formació global de l'alumnat universitari més enllà de les dificultats

Les dificultats a les quals acabem de referir-nos en l'apartat anterior no han de ser un obstacle a l'hora d'elaborar una proposta d'educació universitària adaptada a les noves necessitats de formació. En aquest sentit, la nostra intervenció educativa com a professors es pot veure facilitada si:

- coneixem a fons els nostres alumnes, no únicament en els aspectes més acadèmics, sinó en tots els que estan implicats en el desenvolupament del seu projecte vital en una societat canviant, que cal contribuir a millorar;
- som capaços de desenvolupar en equip una gestió col·legiada del currículum i un enfocament i una pràctica de la tutoria determinats.

Les instàncies dels centres i de les facultats universitàries que prenen decisions pedagògiques de desenvolupament del currículum –la Comissió Acadèmica, el Consell d'Estudis, les coordinacions d'equips docents del pràcticum o de professors de primer curs, etc.– fan possible la presa d'acords compartits entre el [professorat](#).

Els tutors han de col·laborar a l'hora de prendre decisions pedagògiques participant en les instàncies de coordinació del centre de caràcter pedagògic i aportant l'orientació necessària per a un millor funcionament dels grups. També poden suggerir mesures que incrementin la coherència i la pertinença de la formació (del Pla d'estudis i el seu desenvolupament) en relació amb els objectius plantejats.

L'ALUMNAT UNIVERSITARI: CAPACITATS I ACCIÓ TUTORIAL

En aquest apartat ens plantegem informar dels diferents tipus de capacitats definitòries de les potencialitats que es concreten en aquest període, i de les seves implicacions per a l'acció tutorial. L'acció docent ha de basar-se en el coneixement d'un ventall de capacitats ben diverses, les implicades en el procés d'aprenentatge i formació professionalitzadora, com són les següents: capacitats cognitives i metacognitives; capacitats d'identitat personal i d'equilibri emocional; capacitats de relació interpersonal i d'integració social.

El caràcter social de l'aprenentatge i del desenvolupament

L'alumnat, per adquirir les competències pròpies de l'àrea dels sabers i els aprenentatges social i cultural necessaris, ha de rebre els ajuts educatius ajustats³ al seu propi procés de construcció de coneixements. Des d'aquesta perspectiva, resulta fonamental la presa de decisions educatives i la selecció dels ajuts materials, tècnics i personals.

Així doncs, malgrat que el fet d'aprendre és un procés personal no és un procés solitari sinó mediat pels [ajuts](#) que els docents donem a cada un dels estudiants, de tipus i de graus diferents, segons les seves necessitats educatives.

Capacitats de l'alumnat universitari

En els apartats que segueixen intentarem caracteritzar les capacitats que cal ajudar a desenvolupar i el paper dels tutors en aquest procés.

Les capacitats cognitives i metacognitives

Els nostres alumnes posseeixen una sèrie de recursos cognitius que inclouen:

- Un raonament **abstracte i descontextualitzat**, amb els quals mostren la capacitat de treballar amb teories i enuncis verbals.
- Un raonament **hipotètic** que els permet: diferenciar entre el món real i el possible; anticipar allò que pot arribar a produir-se; invertir els supòsits de partida i examinar de manera crítica la lògica del seu pensament; pensar que els referents de qualsevol tema són alhora possibles, justificables i qüestionables, etc.
- Un [raonament deductiu](#) que els ajuda a procedir d'una manera sistemàtica a l'hora de resoldre problemes diversos. En aquest cas, poden generar hipòtesis i contrastar-les i actuar d'acord amb els resultats, tot reafirmant allò que pensen a l'inici del procés o modificant-lo, si escau.

---

3. Si voleu ampliar el concepte d'ensenyament com a facilitació d'ajuts ajustats al procés d'aprenentatge de cada alumne o alumna podeu fer-ho consultant C. Coll, «La construcción del conocimiento: para una elaboración de un marco teórico global de referencia de la educación», a: C. Coll (coord.), *Psicología de la instrucción* (6), Barcelona: Ediuoc, 1997.

Des d'un punt de vista **metacognitiu i estratègic**,⁴ l'alumnat universitari pot ser conscient del propi procés de pensament i regular-lo intencionadament per millorar-ne l'efectivitat. La capacitat d'establir i seguir processos permet: anticipar, preveure, imaginar resultats i analitzar conseqüències possibles. Si es donen les condicions adients, els alumnes estan preparats per adjudicar les causes de l'èxit i del fracàs al procés que segueixen per resoldre la tasca i per modificar, si escau, la manera d'aprendre.

Per facilitar la implicació de l'alumnat i, com a conseqüència la del futur professional, en el [desenvolupament dels sabers](#) és necessari que aprengui a construir el propi punt de vista i a valorar aquesta construcció. En aquest període, l'alumnat també ha de desenvolupar una disciplina d'estudi i de treball que inclogui l'ús d'hàbits més eficaços, sistemàtics i personalitzats d'acord amb les exigències de cadascuna de les àrees de coneixement. Entre les estratègies que cal que aprengui podem assenyalar les següents: planificar l'aprenentatge, utilitzar fonts d'informació específiques, identificar i formular un problema, emetre i contrastar hipòtesis compatibles amb les característiques dels problemes que es plantegen, apreciar pautes i regularitats. Es tracta d'afavorir que les usi en condicions d'autonomia personal, deixant de banda pràctiques més pautades i dirigides, pròpies de l'etapa del batxillerat.

El paper de la tutoria en el desenvolupament de les capacitats cognitives i metacognitives

Si tenim en compte tot el que s'acaba de plantejar, la participació dels tutors en àmbits de coordinació pedagògica hauria de servir per:

- Identificar les matèries o temes que resulten més noves i vetllar perquè els alumnes tinguin l'oportunitat d'aprendre, tot emprant les competències pròpies del pensament adult.
- Animar-los a implicar-se de manera activa en l'aprenentatge i dotar-los d'un enfocament profund i crític (relacionar, reelaborar, reorganitzar, etc.).
- Afavorir la presa d'acords entre el professorat del grup per treballar recursos característics del pensament estratègic, en particular, determinades estratègies de treball intel·lectual i d'estudi.
- Assegurar que l'alumnat rep d'una manera continuada i sostinguda els suports necessaris (materials, recursos tècnics, activitats adients) per desenvolupar un treball individual i de grup eficaç.
- Possibilitar que el professorat del grup d'alumnes del qual és tutor acordi l'ensenyament d'instruments de comunicació característics de l'àrea i útils a la professió (elaborar informes, síntesis, projectes, entrevistes, observacions, etc.).
- Afavorir la col·laboració entre alumnes i la tutoria entre iguals com un recurs més d'aprenentatge i d'integració.

Les capacitats d'identitat personal i d'equilibri emocional

---

4. Eduard Martí concreta aquest concepte en l'article «Metacognición: entre la fascinación y el desencanto», a: *Infancia y Aprendizaje*, 1997, núm. 72, pàg. 9-32.

Una aspecte clau de la persona és la seva identitat, que comporta la concreció de trets diferencials gairebé irrepetibles. El desenvolupament de la identitat personal implica, entre altres aspectes: el desenvolupament de la idea o consciència d'un mateix; la capacitat d'actuar per mantenir la coherència del comportament propi i la capacitat de ser solidari amb els ideals i les accions individuals i del grup amb què la persona s'identifica.

La construcció de la identitat personal és un fet dinàmic que es desenvolupa a llarg termini i que comporta voluntat i esforç. Els joves, a diferència dels adolescents, assumeixen que per ser algú s'han de construir. L'elaboració de la identitat personal comprèn diverses dimensions, entre les quals destacarem les següents: la identitat corporal, l'autoconcepte i l'autoestima, i el projecte de vida.

El cos i la imatge corporal com a elements d'identitat personal

Els alumnes universitaris desenvolupen una major consciència de si mateixos que s'inicia adonant-se de la pròpia imatge corporal adulta. En aquest període completen la concepció del propi cos i la seva valoració, d'acord amb determinats principis (força, eficàcia, bellesa, salut, etc.) i configuren l'orientació sexual i de gènere enmig d'expectatives familiars i socials.

La societat vincula l'eficiència corporal, la capacitat física i l'atractiu corporal a les possibilitats de tenir una autoestima i un autoconcepte positius i, per aquesta raó, aquests són uns dels aspectes que més centren l'atenció dels joves. Però, malgrat la necessitat de reconeixement personal, les possibilitats creixents de ser crítics amb els valors de la societat i l'afecte de les persones que valoren, en especial dels amics, els capaciten per relativitzar les opinions dels altres i per guiar-se progressivament pels propis valors.

Malgrat totes aquestes possibilitats emergents, en aquest període podem trobar encara alumnes poc definits, que valoren poc el seu cos o que li tenen un culte innecessari (constructiu o destructiu), que mostren una desmesurada necessitat de copsar els seus límits i fer-los públics. Així, al costat de joves amb problemes d'anorèxia i de bulímia o d'altres amb problemes de drogoaddicció o de poca acceptació corporal, en trobem d'altres que s'esforcen per compaginar la vida acadèmica universitària amb la disciplina que comporta el fet de tenir cura de la pròpia salut i el desenvolupament corporal. Allò important pels joves en aquest període és viure d'acord amb els criteris que fan possible una vida sana i equilibrada i desenvolupar una actitud d'indagació oberta sobre les pròpies possibilitats i de respecte vers les pròpies limitacions.

L'autoconcepte, l'autoestima i relacions socials

Els [processos de trànsit](#) que comporta l'ingrés del noi i de la noia a la universitat suposa sovint iniciar i negociar noves relacions amb d'altres en ambients desconeguts, que sovint es caracteritzen per un aïllament personal més gran, una competitivitat entre companys superior i un èmfasi més fort en l'autoritat del professor.

En el context del campus, l'espai dels intercanvis s'amplia i també la varietat de persones i de grups. No només és variada la gent amb qui l'alumnat es relaciona –en edat, preparació acadèmica i professional, ideologia, expectatives de futur, etc.– sinó que és diferent a la d'etapes anteriors. De la mateixa manera també són diferents i variades les característiques del professorat universitari. Per tot això, l'alumnat universitari es veu obligat a arriscar-se per aconseguir noves relacions i, en conseqüència, a experimentar les pròpies limitacions, en la majoria dels casos, transitòries.

L'alumnat va definint, també, durant aquest temps les pròpies opcions professionals i les contrasten amb les que ofereix el context universitari. L'èxit o el fracàs com a estudiants universitaris acabaran també per concretar les seves expectatives i aspiracions.

La reconciliació entre les expectatives inicials, personals i dels altres, i la realitat els enfronten a la caracterització del seu rol personal i a la construcció d'una identitat coherent amb els propis principis i expectatives vitals.

El fet de tenir definits els valors personals i desenvolupades determinades habilitats ajuda els joves a superar els problemes d'arrelament, la desorientació inicial i la difusió de la identitat (personal i acadèmica), que poden aparèixer arran d'experiències poc reeixides o poc gratificants. En casos en què concorren determinades circumstàncies negatives, els joves poden manifestar una identitat confusa, patir una davallada del nivell de treball i del de dedicació a l'activitat de l'estudi, sobretot si no compten amb l'ajut necessari. En qualsevol cas, la identitat personal s'adquireix seguint un procés laboriós de presa de decisions, en què cada alumne o alumna ha d'excloure opcions, decantar actituds, descartar vies d'actuació a mesura que aclareix criteris i pot assajar pautes de comportament alternatives.

L'autoconcepte i l'autoestima positius seran el resultat, entre altres aspectes, de les possibilitats que l'alumne o l'alumna tenen de portar a terme amb èxit un procés de reelaboració personal i acadèmica en el nou context, coherent amb els principis amb els quals estan especialment compromesos. És a dir, de ser capaços de mantenir el compromís amb les pròpies decisions i principis en situacions que es desenvolupen enmig de la incertesa.

El projecte de vida

Un altre dels elements rellevants de la construcció de la pròpia identitat és l'elaboració progressiva del [projecte de vida](#).

Al llarg del pas per la universitat els joves inicien i concreten el seu projecte vital i es mostren capaços de reconduir-lo, si escau. A diferència dels adolescents, es mostren més ben preparats per acceptar que sovint no disposen de tota la informació sobre les situacions en què cal prendre decisions; no calibren totes les possibilitats de risc, i no tenen una única i definitiva resposta a les moltes preguntes que es plantegen. L'assumpció madura d'aquestes limitacions comporta acceptar el risc implícit en qualsevol decisió i desenvolupar

responsablement els recursos cognitius, afectius, relacionals i materials necessaris per desenvolupar el pla vital en les millors condicions.

El paper de la tutoria en el desenvolupament de les capacitats d'identitat personal i d'equilibri emocional

La participació dels tutors en àmbits de coordinació pedagògica hauria de servir per:

- ajudar l'alumnat a informar-se, elaborar i revisar les seves aspiracions acadèmiques, professionals i personals;
- orientar-lo per tal que adapti coherentment la pròpia conducta als plans de futur previstos;
- sostenir i orientar l'activitat de l'alumnat quan tracta d'encaixar reptes i prendre decisions;
- animar-lo a actuar de manera autònoma, d'acord amb els propis principis, i d'una manera eficaç i ajustada al projecte de vida;
- proposar-li la millora, si escau, de les condicions i les habilitats personals pròpies;
- promoure el treball cooperatiu mitjançant el desenvolupament institucional de tasques obertes que admetin solucions variades;
- promoure un clima institucional de confiança que faciliti la implicació de l'alumnat i l'actuació responsable.

Capacitats de relació i d'integració social

L'època dels noranta es caracteritza, com ja hem fet constar, per una redefinició de les [relacions](#) que els joves mantenen amb la família. La majoria opina que es troba bé en el context familiar i que, a diferència d'altres èpoques, no sent la necessitat de marxar de casa de manera immediata. Aquesta tendència, d'altra banda força explicable a causa dels canvis en les formes de relació entre pares i fills –més permissives i, sovint, econòmicament més solvents–, és difícil de casar amb la necessitat que els joves senten d'ampliar i aprofundir els intercanvis amb altres persones de la seva edat i d'iniciar les relacions de parella.

L'amistat continua sent, en aquesta edat, un mitjà d'inserció social i un ajut en la transició a la vida adulta. Una relació d'aquesta naturalesa aporta seguretat, afavoreix el desenvolupament d'experiències noves, la vivència de relacions basades en valors personals compartits i permet assajar formes de comportament basades en la reciprocitat i la cooperació. Les possibilitats dels joves universitaris d'experimentar relacions personals positives s'amplien gràcies a les que té de participar activament en el marc institucional i en les activitats socials i culturals. L'ús de valors democràtics en les relacions institucionals és un aprenentatge que en facilita la inserció social.

Finalment, durant aquest període cal assenyalar les possibilitats creixents de judici i raonament moral, basades en els propis criteris, i la capacitat d'adaptar el comportament. Aquesta capacitat permet a l'alumnat contrastar i reelaborar les idees i les concepcions personals, i identificar-se amb d'altres amb els quals coincideix.

La funció de la tutoria per contribuir al desenvolupament de les capacitats de relació i inserció social

El tutor, a causa de la seva participació institucional, ha de:

- possibilitar que l'alumnat pugui comunicar, si ho creu necessari, els problemes de relació familiar amb l'objectiu d'orientar-lo;
- guiar-lo perquè valori l'amistat entre companys i la fonament en principis de reciprocitat i cooperació;
- ajudar l'alumnat a prendre consciència del valor de la participació institucional i animar-lo a implicar-se en la gestió col·lectiva;
- vetllar pel compliment dels principis democràtics per part de la institució i dels seus integrants.

EL PAPER DE LA TUTORIA EN EL DESENVOLUPAMENT DE CAPACITATS. A TALL DE CONCLUSIÓ

Atès que les tasques de tutoria relacionades amb el desenvolupament de capacitats han quedat reflectides en cada un dels subapartats anteriors, en aquest només cal assenyalar alguns aspectes de la tutoria de caràcter més general.

La funció de la tutoria és vetllar perquè es doni, cada vegada més, una formació global a l'alumnat de caràcter professionalitzador. Els àmbits de coordinació acadèmica i pedagògica de les facultats universitàries són els nuclis clau de la presa de decisions per a la millora progressiva del Pla d'estudis i del seu desenvolupament a l'aula. Els tutors haurien de participar activament per facilitar la presa d'acords entre el professorat en qüestions rellevants de la proposta de formació de qualitat de l'alumnat.

Al centre universitari (facultat, institut o escola), els tutors han de fomentar la participació de l'alumnat en les diverses instàncies (organitzatives i socioculturals); en la presa de decisions sobre itineraris acadèmics adients per al compliment de les expectatives professionals i personals de l'alumnat, i en el desenvolupament de projectes de futur com són l'establiment de sortides professionals i de propostes de formació continuada.

De la mateixa manera han de vetllar perquè es doni una cultura de centre, que caracteritzi les relacions i les formes de vida de tots els que en formen part, coherent amb els principis i valors de la institució universitària.

En síntesi, les aportacions de la tutoria, per fer efectiu un projecte de formació professionalitzadora, han d'incidir en diferents nivells i àmbits de la institució: des del més global de centre fins al de les estructures de coordinació del professorat, per arribar al de l'aula i, finalment, al personal, de cada alumne o alumna. Es tracta de participar, des de la seva funció específica de la tutoria, en la presa de decisions col·lectives del professorat per ajustar, cada vegada més, la proposta de formació als objectius educatius plantejats.

Finestres

Finestra 1

La formació universitària ha de ser professionalitzadora, és a dir, capaç de traspasar els límits d'una opció academicista, allunyada de la societat que es mostra incapaç de proporcionar a l'alumnat l'experiència vital i pràctica necessària per a la seva integració laboral amb garanties d'èxit.

Finestra 2

Ignacio Pozo (1996), al llibre *Aprendices y maestros*, ens explica l'aprenentatge prenent en consideració les seves característiques més actuals i tracta també de les seves implicacions educatives. Aquest autor parla de la societat de l'aprenentatge i reconeix que s'ha de preparar l'alumnat per aprendre a aprendre, en definitiva, per variar les formes de portar a terme aquest procés segons els canvis de la societat i de la cultura.

Finestra 3

L'ensenyament universitari hauria de:

- reduir l'excessiva presència del professor a la classe, tot potenciant l'autoaprenentatge de l'estudiant i el treball en equip;
- entendre la funció del professor com un facilitador d'aprenentatges i de la gestió autònoma del coneixement per part de l'estudiant;
- fomentar la capacitat d'anàlisi dels problemes, la presa de decisions i la formació de judici crític;
- evitar que els apunts siguin l'única font d'estudi dels estudiants;
- potenciar la tutoria i l'orientació professional a la universitat;
- potenciar situacions formatives que facilitin a l'estudiant experiències pròpies en el món laboral mitjançant beques de col·laboració, el pràcticum i les pràctiques a les empreses i a les institucions.

Finestra 4

El treball de G. Sykes (1992) aprofundeix en el concepte de professionalització. I el de D. A. Shön (1992) en el de la formació de professionals reflexius.

Finestra 5

J. L. Villalaín; A. Basterra i J. M. Valle a *La sociedad española de los 90 y sus nuevos valores*, Madrid, SM i Fundación Santa María, 1992, posen en relleu una

sèrie de característiques interessants de la societat actual en la qual es mouen les noves generacions:

- un major grau de cristallització i normativització de la vida social pública;
- un equilibri social precari;
- l'absorció dels conflictes socials de manera no del tot traumàtica;
- el descens de l'associacionisme;
- una societat més dèbil, malgirbada i desapassionada;
- una desconfiança creixent en les institucions (no hi ha confiança en què puguin canviar la societat, en què puguin aconseguir les finalitats que es proposen, etc.);
- desinterès creixent per la política i una creixent heterogeneïtat de les situacions en aquest àmbit;
- una major satisfacció dels joves en l'àmbit familiar; la família es configura com el principal referent ètic i moral;
- avançament en les formes, els continguts i els sentiments de caràcter familiar;
- menor vertebració social;
- canalització cap al localisme, el regionalisme, el nacionalisme, cap al que és més proper;
- segmentació i interacció precària entre els pilars innovadors de la societat espanyola;
- relativisme moral;
- predomini de la llibertat sobre la igualtat;
- normativització progressiva del treball.

Finestra 6

En aquest sentit, la incidència dels docents universitaris en la formació global de l'alumnat s'incrementa considerablement, en afavorir l'aprenentatge de:

- mètodes de treball i d'estudi interdisciplinaris;
- determinades actituds de treball i d'estudi;
- continguts que afavoreixen la integració laboral i el desenvolupament del pla vital i personal dels alumnes.

Finestra 7

El paper de la tutoria com a ajut: suport, orientació i guia.

Com ja hem avançat en apartats anteriors, la presa de decisions sobre els ajuts pot decidir-se a diferents nivells: de facultat o de centre universitari; de grup o equip de docents que imparteixen classe a un mateix grup d'alumnes; i d'assignatura o de matèria docent que un professor o professora imparteix a un grup d'alumnes a l'aula. Els tutors són una peça clau que assegura la coordinació entre tots aquests nivells, ja que faciliten la presa de decisions del professorat sobre els ajuts educatius que resulten més adients en cada cas.

Finestra 8

Les característiques que acabem d'esmentar no es donen de manera generalitzada en tots els alumnes en conjunt, ni cada un o una els té en tots els

àmbits del seu coneixement ni en la resolució de tot tipus de problemes. L'alumnat mostra aquestes capacitats en els temes en què tenen més experiència i un nivell de coneixement més profund. No ens ha d'estranyar que necessitin tornar a construir una forma abstracta i complexa de pensar en els àmbits en què tenen pocs coneixements inicials.

Finestra 9

Les capacitats que s'esmenten són també la base que l'alumnat necessita per enfrontar de manera adient la relativitat dels coneixements culturals d'una societat de manera crítica. En efecte, els sabers establerts canvien tot sovint i resulta difícil trobar-ne d'absoluts o inqüestionables i les competències esmentades preparen l'alumnat per poder acceptar la relativitat de les teories i el fet que són possibles múltiples interpretacions de la realitat.

Finestra 10

Algunes recomanacions per a l'aprenentatge i el desenvolupament de les capacitats cognitives i metacognitives

L'alumnat desenvolupa les capacitats cognitives i metacognitives, entre altres aspectes:

- gràcies a l'aprenentatge de les formes de discurs característiques (per exemple descriure, explicar, argumentar, justificar) de les diferents àrees del saber;
- per la seva implicació en tasques o activitats d'aprenentatge que li plantegen un desafiament cognitiu elevat i, alhora, adaptat a les seves capacitats;
- per la possibilitat de debatre i confrontar les seves idees amb les d'altres de més preparats; en aquest sentit, cal subratllar la importància del treball en equip i la de les tutories entre alumnes, que possibiliten el progrés cognitiu dels que estan implicats en el procés;
- per les possibilitats de reflexió metacognitiva: per exemple, facilitant que l'alumne apliqui determinades formes de treball i de pensament conegudes a noves situacions i fent que relacioni tots dos processos; assajant formes diverses d'enfrontar un mateix problema o situació; analitzant les condicions que fan que alguns processos de treball i/o d'estudi resultin més adients que uns altres.

Finestra 11

Durant aquest període inicial, és freqüent que els joves estiguin abocats a elaborar de nou el propi autoconcepte com a alumnes i com a membres d'un grup i també a revisar la seva responsabilitat en el bon funcionament de les relacions i situacions socials (entre companys, amb adults, etc.). Els desafiaments que genera la nova vida acadèmica i relacional els obliga a actuar sense disposar dels recursos ni dels referents necessaris.

Finestra 12

L'alumnat universitari té interès per:

- definir de mica en mica la seva carrera professional;
- caracteritzar el lloc social que espera ocupar;
- seleccionar l'estil de vida que vol seguir;
- relacionar-se amb gent amb qui comparteix determinades formes de saber, ser i actuar;
- identificar la parella amb qui desitja compartir la seva vida;
- mostrar adhesió a determinats valors.

Finestra 13

El manteniment d'aquesta doble dimensió relacional comporta que pares i fills estiguin abocats, d'una banda, a adaptar sovint les normes de convivència i, de l'altra, a extreure la flexibilitat de la relació. En aquest procés es desenvolupen formes de vida que porten els pares a cedir progressivament el control i la responsabilitat sobre la vida pròpia als fills mentre tracten d'implicar-los en les tasques quotidianes i en la resolució de problemes familiars. El fet de preservar la qualitat de la relació de pares i fills implica dedicar temps a fer coses conjuntament, a mantenir la comunicació i atendre les necessitats i els desitjos dels altres.